

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ГРАЖДАНИН НА КОСМОСА

Превод от английски: Владимир Германов, 1996

chitanka.info

Наистина имам проблеми, при това повече, отколкото си мислех, че е възможно. Малко трудно е да се обясни как се забърках в тази каша, затова е по-добре да започна от самото начало.

Още откакто завърших техническото училище през 1991 г., си намерих добра работа в завода за космически кораби Старлинг, като монтьор на сфинксови клапани. Наистина обичах големите кораби, които отлитаха с рев и трясък до Алфа Кентавър и къде ли не, и за които непрекъснато се говореше в новините. Бях млад човек с бъдеще, имах приятели, дори познавах няколко момичета.

Но не се чувствах добре.

Работата ми беше хубава, но не можех да покажа най-доброто от себе си при скритите камери, които постоянно следяха ръцете ми. Не че имах нещо против тях — дразнеше ме непрекъснатото им жужене. Пречеха ми да се съсредоточа.

Оплаках се на вътрешната охрана. Защо не ми сложат тихи камери, както на всеки друг? Но онези бяха твърде заети, за да направят каквото и да било.

След това започнаха да ме дразнят множество дребни неща. Като записващото устройство в телевизора ми например. Хората от ФБР не го бяха сложили както трябва и шумеше цяла нощ. Оплаквах се стотици пъти. Казах им, слушайте, само моето устройство шуми така. Защо точно моето? Но те всеки път ми дръпваха до болка познатата реч, че трябвало да се спечели студената война, че не били в състояние да угодят на всекиго.

Подобни неща карат човек да се чувства незначителен. Подозирах, че правителството не се интересува от мен.

Да вземем за пример моят шпионин. Бях заподозрян от клас 18 D — също като вицепрезидента — и това ме правеше обект на частично наблюдение. Само че шпионинът, който трябваше да ме следи, си мислеше, че е киноактьор, защото ходеше с изпоцапан шлифер и смачкано бомбе, нахлупено ниско над очите. Беше кльощав нервен човек и от страх да не ме изпусне, ходеше буквално по петите ми.

Е, не казвам, че не полагаше усилия. В шпионирането има голяма конкуренция и не можех да не го съжалявам — толкова зле се справяше. Чувствах неудобство, че ме свързват с него. Приятелите ми умираха от смях, когато се появяхме някъде заедно.

— Бил — питаха те, — това ли е най-много, което можеш да постигнеш?

Приятелките ми го смятаха за противен.

Естествено, отидох в Сенатската комисия за разследвания и казах, слушайте, защо не ми дадете *обучен* шпионин, каквито имат приятелите ми?

Отговориха, че ще видят, но знаех, че не съм достатъчно важна особа, за да направят смяната.

Тези дреболии ме изнервиха, а всеки психиатър ще ви каже, че не е нужно нещо кой знае колко голямо, за да полудееш. Беше ми писнало да ме пренебрегват, да не ми обръщат никакво внимание.

Тогава започнах да мисля за открития космос. Някъде там имаше милиони и милиони кубически километри празнота, осеяна с толкова звезди, че не могат да се преброят. Имаше достатъчно планети с условия като на Земята, за да приютят всеки мъж, жена и дете. Все някъде трябваше да има местенце и за мен.

Купих си книги по астрономия и междузвездно пилотиране, занимавах се с гравитация и космически навигационни карти. Най-накрая прецених, че няма да съм в състояние да науча повече.

Всичките ми спестявания отидоха за един стар кораб марка Крайслер, чиято обшивка изпускаше кислород по шевовете. Атомният му двигател беше капризен, а устройствата за изкривяване на пространството можеха да те запратят в която точка си пожелаят. Беше опасно, но рискувах единствено своя живот. Поне така си мислех тогава.

Извадих си паспорт, синьо разрешително, червено разрешително, числов сертификат и ратификационни документи. Биха ми инжекции против космическа болест. В завода взех последната си заплата и магнах за сбогом на камерите. Събрах багажа си у дома и казах довиждане на записващото устройство. На улицата стиснах ръката на нещастния шпионин и му пожелах успех.

Изгорих всички мостове зад себе си.

Оставаше да получа само Окончателното разрешение, така че се отправих към Бюрото за окончателно разрешаване. Чиновникът имаше загоряло от кварцова лампа лице и бели длани.

— Къде искате да отидете? — попита ме той.

— В космоса — отговорих.

— Естествено. Питам ви къде точно в космоса.

— Все още не знам. В космоса. В открития космос. В свободния космос.

Чиновникът въздъхна отегчено.

— Ако искате да получите разрешение, ще трябва да сте конкретен. На каква планета смятате да се установите? В Американския космос? Или в Британския? В Холандския или Френския?

— Нямах представа, че космосът може да е нечие притежание — отбелязах.

— В такъв случай не сте в крак с времето — каза ми той и се усмихна снизходително. — Съединените щати са заели цялото пространство между координати 2ХА и D2В, освен малък и незначителен сегмент, който е отстъпен на Мексико. Руснаците имат координати от 3DВ до L02 — доста мрачен район, уверявам ви. След това са Белгия, Китай, Цейлон, Нигерия...

Прекъснах го.

— Къде е свободният космос?

— Няма такъв.

— Изобщо ли? Тогава докъде се простират границите на владенията?

— До безкрая — отговори той с гордост.

В първия миг се сепнах. Някак си преди това не си бях представял, че всяка педя пространство е нечие притежание. В края на краищата обаче беше естествено — все някой трябваше да е собственик.

— Искам да отида в Американския космос — казах аз. Тогава не мислех, че ще има някакво значение, но се оказа, че греша.

Чиновникът кимна намръщено. Провери биографията ми до петгодишна възраст — нямаше смисъл да се връща по-назад — и ми връчи Окончателното разрешение.

На космодрума заварих кораба си напълно обслужен и готов за полет. Успях да се издигна без произшествия и едва когато Земята стана голяма колкото глава на карфица, осъзнах, че съм сам.

На петдесетия час от полета отидох да проверя склада с хранителните продукти и забелязах, че един от чувалите с картофи има малко по-особена форма и не прилича на останалите. Отворих го и вместо петдесет килограма картофи, видях момиче.

Нелегален пътник. Вторачих се в младата жена, зяпнал от учудване.

— Е — каза тя, — няма ли да ми помогнеш да изляза? Или предпочиташ да завържеш чувала и да забравиш?

Помогнах ѝ.

— Картофите ти са много неравни — каза тя.

Аз забелязах с одобрение неравностите по нейното тяло. Беше стройна, с рижа коса, дръзко, изпоцапано лице и замислени сини очи. На Земята с удоволствие бих изминал десет мили, за да се запозная с нея. В космоса обаче не бях толкова сигурен.

— Можеш ли да ми дадеш нещо за ядене? — попита тя. — Откакто тръгнахме съм само на сурови моркови.

Направих ѝ сандвич.

— Какво правиш тук? — попитах, докато се хранеше.

— И да ти кажа, няма да разбереш — отговори тя между две хапки.

— Ще разбере.

Отиде до илюминатора и се вгледа в красивите звезди — повечето американски — които пламтяха в пустия американски космос.

— Исках да съм свободна — отговори ми.

— Моля?

Тя се изтегна на койката ми.

— Може би ще ме вземеш за романтичка — каза, тихо. — Аз съм от глупачките, които рецитират поезия сами на себе си през нощта и които се просълзяват при вида на някоя абсурдна малка статуетка. Пожълтелите есенни листа ме карат да треперя, а росата по зелената трева ми напомня за сълзите по цялата Земя. Психотерапевтът ми твърди, че не мога да се приспособя.

Затвори очи уморено и това бе напълно разбираемо. Да прекараш петдесет часа в чувал за картофи сигурно е доста изтощително.

— Земята ме смазваше — продължи тя. — Повече не можех да търпя... дисциплината, йерархиите, лишенията, студената война,

топлите войни, всичко... Исках да се смея свободно, да тичам по зелени поля, да се разхождам в горите, без някой да ме безпокои, да пея...

— А защо се качи при мен? — попитах.

— Защото и ти си се отправил към свободата. Ще си отида, ако искаш.

Идеята беше доста глупава на такова разстояние от Земята, а не можех да си позволя да хабя гориво за връщане.

— Можеш да останеш — казах й.

— Благодаря — отвърна тя тихо. — Наистина ме разбираш.

— Да, да — кимнах. — Но най-напред ще трябва да изясним някои неща. Първо...

Но тя вече бе заспала на леглото ми, с доверчива усмивка на устните.

Претърсих чантата й веднага. Намерих пет червила, пудриера, флакон парфюм Венера V, сборник поезия с меки корици и значка, на която пишеше: „ФБР, Специален следовател“.

Подозирах го, разбира се. Обикновените момичета никога не говорят по този начин, а агентите — винаги.

Почувствах се поласкан, че правителството все още се интересува от мен. Така космосът изглеждаше по-малко самотен. Корабът продължаваше напред, в дълбините на американския космос. Работех по петнайсет часа на всеки двацет и четири и така успях да поддържам системите на кораба в относителна изправност. Мейвис О'Дей (така се наричаше моята шпионка) готвеше и се занимаваше с домакинството. Монтира няколко скрити камери за следене, които шумяха отвратително, но аз се преструвах, че не забелязвам.

При тези обстоятелства, отношенията ми с госпожица О'Дей останаха изцяло прозаични.

Пътуването вървеше нормално — дори щастливо — докато не се случи нещо.

Бях задрямал над пулта за управление. Изведнъж някъде вдясно отзад припламна силна светлина. Скочих на крака и съборих Мейвис, която тъкмо сменяше филма в една от камерите.

— Извинявай — казах аз.

— О, можеш да ме тъпчеш когато си поискаш — отвърна тя.

Помогнах ѝ да стане. Сочната ѝ близост беше опасно приятна, а изкусителният аромат на Венера V гъделичкаше ноздрите ми.

— Вече можеш да ме пуснеш — напомни ми.

— Знам — отвърнах, но продължих да я държа.

Умът ми бе пламнал от близостта ѝ и се чух да казвам:

— Мейвис, не се познаваме от много време, но...

— Да, Бил? — подкани ме Мейвис.

В лудостта на момента бях забравил, че съм заподозрян и шпионин. Не знам какво щях да кажа. Точно тогава светлината проблесна за втори път.

Пуснах Мейвис и изтичах до пулта за управление. С известно усилие успях да накарам стария Крайслер да спре и се огледах.

Отвън, сред огромното пространство на космоса, се носеше парче скала. Върху нея седеше дете със скафандър. В едната си ръка държеше кутия сигнални ракети, а в другата — малко куче, също със скафандър.

Бързо ги качихме на кораба и им свалихме костюмите.

— Кучето ми... — изпъшка детето.

— Всичко е наред — уверих го.

— Ужасно съжалявам, че ви се натрапвам така.

— Не говори за това. Как попадна на скалата?

— Господине — започна детето на висок глас, — ще трябва да започна от самото начало. Баща ми беше пилот-изпитател на космически кораби и загина храбро, като се опитваше да преодолее светлинната бариера. Майка ми наскоро се омъжи повторно. Сегашният ѝ мъж е едър чернокос човек с малки страхливи очички и здраво стиснати устни. Доскоро работеше като чиновник в голям универсален магазин.

Намрази ме още в началото. Предполагам, че съм му напомнял за покойния си баща, защото имам същите руси къдрици, същите големи очи и весел нрав. Отношенията ни не бяха добри. Един ден умря някакъв негов чичо — при съмнителни обстоятелства — и той наследи имоти в Британския космос.

— След това се отправихме към изоставената територия. Щом приближихме, той каза на майка ми: „Рейчъл, синът ти е достатъчно възрастен, за да се грижи за себе си.“ Майка ми отговори: „Дърк, толкова е малък още!“ Но мекосърдечната ми, усмихваща се майка не

успя да се противопостави на грубия мъж, когото никога няма да нарека „татко“. Облече ме в скафандъра, даде ми кутия сигнални ракети, сложи скафандъра и на Фликър, след което каза: „Едно малко момче в наши дни може чудесно да се справи с проблемите в космоса.“ „Господине — отвърнах аз, — на двеста светлинни години няма никаква планета.“ Той отвърна: „Ще се справиш“ и ме остави на тази скала.

Момчето замълча, за да си поеме дъх и ме погледна. В очите му имаше сълзи. Дадох на кучето паничка мляко и малко хляб, а на него направих сандвич със желе и фъстъчено масло. Мейвис го занесе в спалното помещение и нежно го сложи да спи.

Аз се върнах при контролния пункт, подкарах кораба отново и включих интеркома.

— Събуди се, малък идиот! — чух гласа на Мейвис.

— Остави ме да спя — промърмори момчето.

— Събуди се! Какво искат да постигнат онези типове от Службата за разследвания към Конгреса като те изпращат тук? Не знаят ли, че случаят е на ФБР?

— Класифициран е отново и сега е заподозрян клас 10-Ф. Това налага допълнително наблюдение.

— Да, но аз вече съм тук! — извика Мейвис.

— При последния си случай ти не се представи много добре — възрази момчето. — Съжалявам, но поставяме сигурността на първо място.

— И изпратиха точно теб... — продължи Мейвис през сълзи. — Дванайсетгодишно момче!

— След седем месеца ставам на тринайсет.

— Дванайсетгодишно хлапе! А положих толкова усилия! Учих, четох книги, посещавах вечерни курсове, слушах лекции...

— Влизам в положението ти — прекъсна я момчето. — Аз лично искам да съм пилот-изпитател на космически кораби. На моята възраст това тук е единственият начин да натрупам летателни часове. Смяташ ли, че ще ми позволи да управлявам кораба?

Изключих интеркома. Би трябвало да се чувствам чудесно. Наблюдавах ме двама щатни шпиони. Това означаваше, че съм човек, който трябва да бъде наблюдаван.

Истината обаче беше, че шпионите ми бяха момиче и дванайсетгодишно дете. Шефовете явно не смятаха за нужно да ангажират истински професионалисти.

Моето правителство продължаваше да ме пренебрегва по своя особен начин.

До края на полета всичко мина добре. Малкият Рой, както се наричаше момчето, пое управлението на кораба, а кучето му седеше съсредоточено на мястото на помощник-пилота. Мейвис продължи да готви и да се грижи за домакинството. През по-голямата част от времето аз се грижех за шевовете на обшивката. Бяхме много приятна група от шпиони и заподозрян.

Намерихме ненаселена планета с условия като на Земята. Мейвис я хареса, защото беше малка и доста красива, със зелени поля и гъсти сумрачни гори — като тези, за които бе чела в книжките с поезия. Рой хареса бистрите езера и планините, които по размери бяха точно като за малко момче.

Кацнахме и започнахме да се устройваме.

Малкият Рой веднага прояви интерес към животните, които анимирах от фризера. Самоназначи се за пазач на кравите и конете, за защитник на гъските и патиците, на свинете и кокошките. Това дотолкова го ангажира, че докладите му до Сената започнаха да оредяват все повече и повече, докато накрая престанаха съвсем.

Едва ли би могло да се очаква нещо повече от шпионин на неговата възраст.

След като издигнах куполите и засадих няколко акра със селскостопански култури, с Мейвис започнахме да се разхождаме из сумрачните гори и из яркозелените, обсипани с жълто поля, които ги обграждаха.

Един ден отидохме на пикник край малък водопад. Мейвис бе разпуснала косата си върху раменете, а очите ѝ гледаха като омагьосани. Общо взето не приличаше на шпионин и непрекъснато трябваше да си припомням какви са ролите ни.

— Бил — проговори тя след малко.

— Да?

— Не, няма нищо. — Откъсна стръкче трева.

Не разбрах какво искаше да ми каже, но ръката ѝ беше съвсем близо до моята. Пръстите ни се докоснаха и се сплетоха.

Мълчахме дълго. Никога дотогава не се бях чувствал толкова щастлив.

— Бил?

— Да?

— Скъпи, би ли могъл да си...

Никога няма да науча какво искаше да ми каже и какво щях да отговоря. В този момент тишината бе раздрана от реактивен рев. От небето се спусна космически кораб.

Ед Уолъс, пилотът, беше белокоп човек с изпомачкано бомбе и мръсен шлифер. Обясни, че е търговски пътник на компанията Клиър-Фло, която цялостно пречиствала водите на планетите. Тъй като нямахме нужда от услугите му, той се извини и си тръгна.

Но не стигна много далеч. Двигателите на кораба му изреваха веднъж и замлъкнаха безнадеждно.

Огледах ги и видях, че е пробил сфинксовия клапан. С подръчни материали можех да му направя нов за не по-малко от месец.

— Чувствам се ужасно неловко — каза той. — Ще трябва да остана тук.

— Така е — кимнах.

Господин Уолъс изгледа кораба си със съжаление.

— Не мога да разбера как стана така.

— Може би си отслабил клапана, като си го рязал с ножовка — отвърнах аз и се отдалечих. Бях видял следите.

Направи се, че не ме е чул. Същата вечер подслушах доклада му по радиостанцията, която работеше нормално. Оказа се, че не е служител на Клиър-Фло, а на Централното разузнаване.

От господин Уолъс стана добър зеленчукопроизводител, независимо от факта, че през по-голямата част от времето ни дебнеше с камера и бележник в ръка. Присъствието му накара малкия Рой да

полага по-сериозни усилия. Аз и Мейвис престанахме да се разхождаме из сумрачните гори и изглежда вече не ни оставаше време да се върнем сред зелените поля, за да довършим започнатите изречения.

Но малкото ни селище процъфтяваше. Появиха се и други посетители. Дойдоха мъж и жена от Регионалното разузнаване и се представиха за сезонни берачи на плодове. Последваха ги две момичета, фотографки, които представяха Бюрото за оперативна информация и после един млад журналист, който всъщност бе от Съвета за морал в космоса на щата Айдахо.

Когато ставаше време да си тръгват, сфинксовите клапани на корабите им неизменно се повреждаха.

Не знаех дали да се срамувам, или да се гордея. Половин дузина агенти следяха мен, но до един бяха втора ръка. И също така, след няколко седмици, прекарани на планетата, всички те се заемаха със селскостопанска работа и постепенно забравяха истинските си задачи.

Прекарах някои тежки моменти. Представях си се като опитно зайче за новаци, като нещо, с което да се обучават. Аз бях заподозрян, при когото изпращаха или твърде млади, или твърде стари, или разсеяни и направо некомпетентни агенти. Виждаха се като нещо, с което трябваше да си осигурят малка пенсия, за да изкарат старините си спокойно.

Все пак не се безпокоях прекалено много. Имах някакво положение, макар и да бе трудно да се определи съвсем точно какво е то. Чувствах се по-щастлив от когато и да било на Земята, а шпионите ми бяха приятни и сговорчиви хора.

Малката ни колония бе щастлива и спокойна.

Мислех си, че това ще продължи вечно.

Тогава, една омразна нощ, стана нещо необикновено. Изглежда се бе получило някакво важно съобщение, защото работеха всички радиостанции. Наложих се да настоя няколко души да използват по един предавател, за да не претоварят генератора ми за ток.

Най-накрая радиостанциите замлъкнаха и шпионите се събраха на съвещание. Чувах ги как си шушукат чак до малките часове. На следващата сутрин се събраха във всекидневната. Лицата им бяха

издължени и мрачни. Мейвис излезе напред, за да обясни положението.

— Случило се е нещо ужасно — каза тя. — Но най-напред, трябва да ти разкрием нещо. Бил, никой от нас не е това, за което се представя. Ние шпионираме за правителството.

— Какво? — попитах изненадано, защото не исках да нараня ничии чувства.

— Така е — каза тя. — Всички ние шпионирахме теб, Бил.

— Какво? — попитах пак. — Дори и ти?

— Дори и аз — отвърна тя тъжно.

— А сега всичко свърши! — възкликна Рой.

Това ме потресе.

— Защо? — попитах.

Те се спогледаха. Най-накрая господин Уолъс, който мачкаше бомбето си в ръце, се осмели да отговори:

— Бил, последното най-прецизно досега измерване е показало, че този сектор от космоса не е собственост на Съединените щати.

— На коя държава е собственост?

— Успокой се — намеси се Мейвис. — Опитай се да разбереш. Секторът не е бил взет под внимание при разпределението и сега никоя държава не може да претендира за него. Тъй като си първият, който се засели тук, цялата планета, заедно с няколко милиона кубически мили от околното пространство са твоя собственост.

Бях прекалено стъписан, за да проговоря.

— При тези обстоятелства — продължи Мейвис, — ние нямаме право да оставаме тук. Напускаме незабавно.

— Не можете! — възкликнах. — Не съм поправил клапаните ви.

— Всички шпиони си носят резервни клапани и ножовки — обясни тя тихо.

Докато ги гледах как се готвят да се качат към корабите, си представих самотата, която ме очакваше. Сега вече никое правителство нямаше да ме наблюдава. Вече нямаше да се вслушвам в тихите стъпки нощем, нямаше да виждам всеотдайните лица на шпионите зад себе си. Жуженето на допотопните камери нямаше да ме успокоява, докато

работя, нито пък шумът на дефектните магнетофони щеше да ме приспива.

Въпреки това, съжалявах повече тях. Тези мили, усърдни и неумели шпиони щяха да се върнат в динамичния, забързан свят на конкуренцията. Къде щяха да намерят заподозрян като мен, щяха ли някога да попаднат на такава планета?

— Довиждане, Бил — каза Мейвис и ми протегна ръка.

Проследих я с поглед, докато се отдалечаваше към кораба на господин Уолъс. Едва тогава осъзнах, че тя вече не е мой шпионин.

— Мейвис! — извиках с цяло гърло и хукнах след нея. Тя забърза към кораба. Настигнах я и я улових за ръката. — Чакай! Тогава на кораба започнах да ти казвам нещо. Исках да ти го кажа и край водопада.

Тя се опита да се освободи. Изревах с най-неромантичния възможен тон:

— Мейвис, обичам те!

Прегърнах я, целунах я. Казах ѝ, че домът ѝ е тук, на тази планета със сумрачните гори и зелените поля. Тук, при мен.

Тя беше твърде щастлива, за да отговори.

След като Мейвис реши да остане, малкият Рой също промени решението си. Зеленчуците на господин Уолъс всеки момент щяха да узреят и той реши да се погрижи за тях. Оказа се, че всички имат някаква работа, която не могат да изоставят току-така.

И ето ме — владетел, крал, диктатор, президент — мога да се наричам както искам. Сега идват шпиони от всички държави, не само от Америка.

За да изхранвам поданиците си, скоро ще се наложи да внасям хранителни продукти. Само че другите владетели не искат да ми отпуснат помощ — смятат, че съм подкупил шпионите им, за да им изменят.

Не съм, кълна се. Те идват сами.

Не мога да замина другаде, защото планетата е моя. Не ми дава сърце и да ги прогоня. Изпаднал съм в безизходица.

Ще си помислите, че след като цялото ми население се състои от бивши шпиони, няма да ми е никак трудно да организирам местното управление. Не е така — те категорично отказват да помагат. Аз съм абсолютен монарх на планета от фермери, млекари, пастири и овчари,

така че вероятно няма да умрем от глад. Но не това е въпросът. Въпросът е как, по дяволите, да управлявам?

Нито един от тези шпиони не иска да шпионира за мен.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.